

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Факультет аграрної економіки і менеджменту

*Кафедра обліку та
економіко-правового
забезпечення АПБ*

КУРСОВА РОБОТА

з фінансового та управлінського обліку

на тему:

«Облік розрахунків з покупцями і замовниками »

Студента 4 курсу ОПЗр-42
Напряму підготовки – облік і аудит
Спеціальності 6.03050901- облік і аудит в АПБ
Абрамчук Ірина Ігорівна
Національна шкала _____
Кількість балів: ___ Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	5
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ В ДП «ЗАРІЧНЕНСЬКИЙ ЛІСГОСП».....	11
2.1. Документальне оформлення господарських операцій з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.....	11
2.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.....	16
2.3. Облік резерву сумнівних боргів.....	19
2.4. Формування статей балансу про дебіторську заборгованість.....	23
3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ.....	26
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

В умовах ринкової економіки роль бухгалтерського обліку переоцінити практично неможливо. Правильно організований облік є однією із найважливіших умов ефективного управління сучасним підприємством і досягнення комерційного успіху. Господарське управління, збереження і примноження власності, перерозподіл прибутку передбачають наявність інформації про процеси, які здійснюються в ході виробничої діяльності. Цю інформацію отримують не довільно, а лише шляхом застосування і дотримання на практиці тих прийомів, які закладені в методах відображення і систематизації господарських факторів.

В процесі своєї господарської діяльності підприємство може вступати в розрахункові взаємовідносини з юридичними та фізичними особами. В цьому аспекті особливого значення набуває правильна організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги виникає, коли підприємство реалізує товари в кредит, тобто з відстроченням платежу.

Метою написання даної курсової роботи є дослідження характерних особливостей теорії, методики та організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з покупцями і замовниками в умовах застосування національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку на базовому підприємстві.

Для досягнення зазначеної мети, необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити економічну сутність поняття «дебіторська заборгованість»;
- ознайомитися з нормативними документами, які регулюють порядок відображення в обліку дебіторської заборгованості та здійснити огляд літературних джерел із теми дослідження;
- вивчити первинну облікову документацію, пов'язану з операціями із розрахунків з покупцями і замовниками;
- дослідити методологію обліку розрахунків з покупцями і замовниками.

Об'єктом дослідження даної курсової роботи є ДП «Зарічненський лісгосп», що засноване на державній власності і входить до сфери управління Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Підприємство створене з метою:

- ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів;
- охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь, наданих йому у користування.

ДП «Зарічненський лісгосп» здійснює свою діяльність на основі і відповідно до чинного законодавства України та Статуту підприємства (додаток 1). Підприємство веде самостійний баланс, має розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

Підприємство самостійно визначає облікову політику, розробляє системи і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій, про що зазначає в «Наказі про облікову політику підприємства» (додаток 3).

Ведення бухгалтерського обліку в лісгоспі покладено на бухгалтерську службу під керівництвом головного бухгалтера. Склад бухгалтерської служби визначається штатним розкладом лісгоспу з виділенням в ньому бухгалтерії, як окремого підрозділу апарату управління підприємством та посадами бухгалтерів лісництв, лісодільниці, нижнього складу, торгової дільниці, центрального складу. Завдання, обов'язки, права та кваліфікаційні вимоги працівників бухгалтерської служби визначені відповідними посадовими інструкціями (додаток 4)

Бухгалтерський облік в досліджуваному підприємстві ведуть за журнально-ордерною формою обліку з використанням журналів-ордерів, затверджених наказом Держкомлісгоспу України №127 від 15.11.2000 року та елементами комп'ютерної обробки даних.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами. Методологія обліку та порядок розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [9].

Норми цього Положення застосовуються з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Під дебіторами слід розуміти юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість виникає, головним чином, в результаті:

- відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг;
- перерахування грошових коштів як передоплати або авансу постачальникам чи підрядникам;
- перерахування грошових коштів як передоплати або авансу по інших операціях (наприклад, сплата авансових внесків або переплата по податках та обов'язкових платежах) [20, с.9].

За основу при класифікації дебіторської заборгованості приймаються такі основні критерії:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом (нормальний операційний цикл - проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг);

- об'єкти, у відношенні яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасність погашення боржником дебіторської заборгованості.

За строками погашення дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову і поточну (рис.1.1).

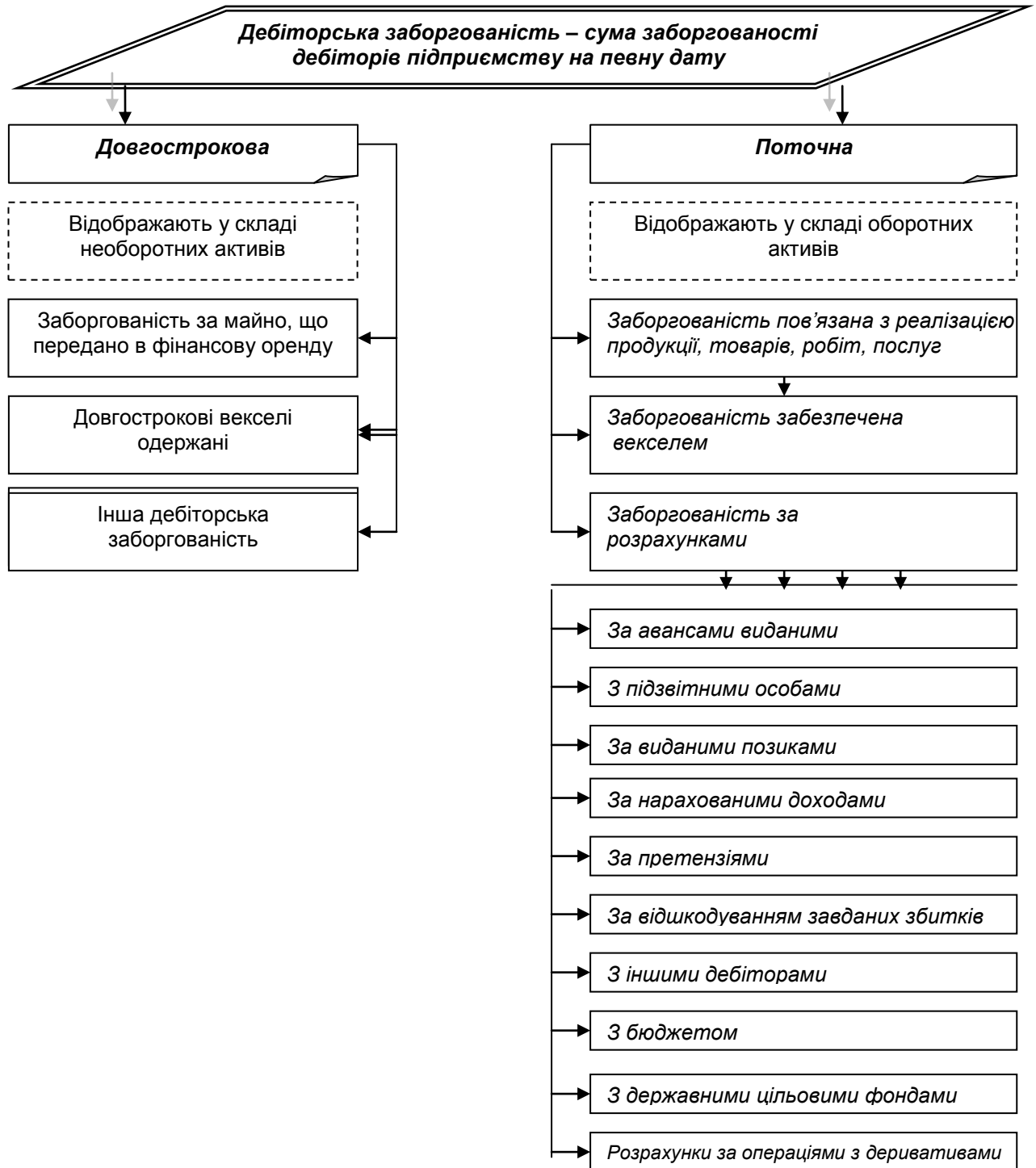

Рис.1.1. Класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу [9].

Довгострокову і поточну дебіторську заборгованість у більшості випадків можна розділити на два головних види: товарну і нетоварну (неопераційну).

Операції називаються товарними, якщо мова йде про оплату продукції (яка має натурально-речову форму), робіт та послуг. Тобто товарна дебіторська заборгованість виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства, яке може передбачати продаж товарів, виконання робіт чи надання послуг.

Розрахунки з покупцями та замовниками відносяться до товарних у відповідності до визначення. Покупці – це фізичні або юридичні особи, які купують товари (роботи, послуги). Замовники – це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору [19, с.329].

Нетоварна (або неопераційна) дебіторська заборгованість виникає від іншої діяльності підприємства (тобто операцій інших, ніж продаж товарів, виконання робіт або надання послуг). Нетоварна дебіторська заборгованість відображається в обліку під відповідними назвами і не входить до складу товарної дебіторської заборгованості.

До нетоварних операцій відносяться: розрахунки за виданими авансами, розрахунки з підзвітними особами, розрахунки за нарахованими доходами, розрахунки за претензіями, розрахунки за відшкодуванням завданих збитків, розрахунки за позиками членам кредитних спілок, розрахунки з іншими дебіторами.

Залежно від своєчасності погашення вона поділяється на:

- дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав (нормальна);
- дебіторську заборгованість, не оплачену в термін (прострочена).

Прострочена заборгованість, в свою чергу поділяється на такі види: безнадійну та сумнівну.

Безнадійна дебіторська заборгованість – це заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником [9].

Дебіторська заборгованість визнається активом у разі, якщо виконуються такі умови [9]:

- існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод (майбутня економічна вигода - це потенціал, який може сприяти надходженню, прямо або непрямо, грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство);
- сума дебіторської заборгованості може бути достовірно визначена.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг у разі наявності всіх наведених умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума заборгованості може бути достовірно визначена;
- існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства.

Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає

погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, повинна визнаватись поточною і відображатись на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Достовірна оцінка дебіторської заборгованості має суттєвий вплив на правильне відображення інформації в облікових регістрах і звітності.

Важливу роль при цьому відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку таких методів оцінки дебіторської заборгованості, які будуть запобігати завищенню оцінки активів [2].

П(С)БО 10 визначає методи оцінки дебіторської заборгованості при зарахуванні її на баланс, на дату складання звітності та при списанні з балансу як безнадійної (рис.1.2).

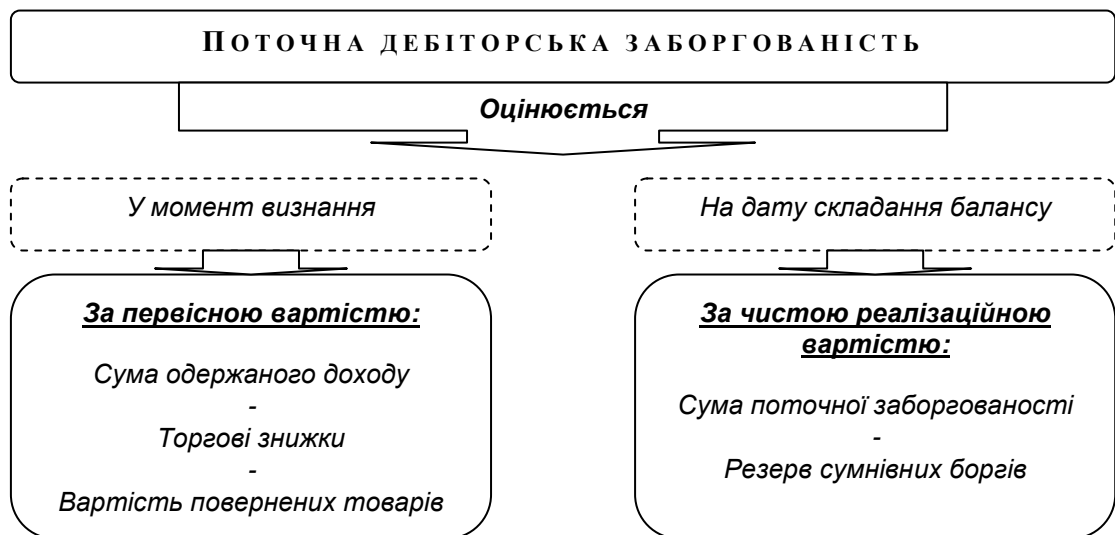

Рис.1.2.Оцінка поточної дебіторської заборгованості

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення. Теперішня вартість - це грошова вартість майбутніх доходів на теперішній час. Розрахунок теперішньої вартості здійснюється за допомогою дисконтування, тобто довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється за дисконтованою вартістю майбутніх платежів, які очікуються для погашення цієї заборгованості [19, с.163].

Заборгованість за фінансовою орендою відображається в балансі орендодавця в сумі чистих інвестицій в оренду.

Основними завданнями бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості є:

- дотримання встановлених правил розрахункових відносин;
- своєчасне та правильне документування операцій по розрахунках з різними дебіторами;
- повне та точне ведення розрахунків з дебіторами та стягнення заборгованості;
- достовірне відображення розрахункових операцій у звітності підприємств;
- періодичне проведення інвентаризацій дебіторської заборгованості.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ В ДП «ЗАРІЧНЕНСЬКИЙ ЛІСГОСП»

2.1. Документальне оформлення господарських операцій з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Бухгалтерський облік ґрунтується на первинній інформації, тому досить важливо, щоб всі господарські операції, які відбуваються на підприємстві в межах комерційної, фінансово-господарської діяльності були задокументовані.

Первинні документи складаються під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення [2]. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом їх подвійного запису на взаємопов'язаних рахунках.

Господарські операції відображаються в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Облік розрахунків з покупцями і замовниками здійснюється на підставі господарських договорів та первинних документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції.

Завдання організації документування цих операцій – скласти графік документообігу із зазначенням конкретних виконавців, дат виписки та передачі документів до архіву.

Покажемо як відбувається документообіг розрахунків з покупцями та замовниками на досліджуваному підприємстві (рис. 2.1).

Розрахункові взаємовідносини між ДП «Зарічненський лісгосп» і покупцями виникають у процесі господарської діяльності підприємства і цим відносинам, як правило, повинне передувати укладання договорів (контрактів) купівлі-продажу товарно-матеріальних цінностей, договорів підряду на виконання різних робіт, надання послуг тощо.

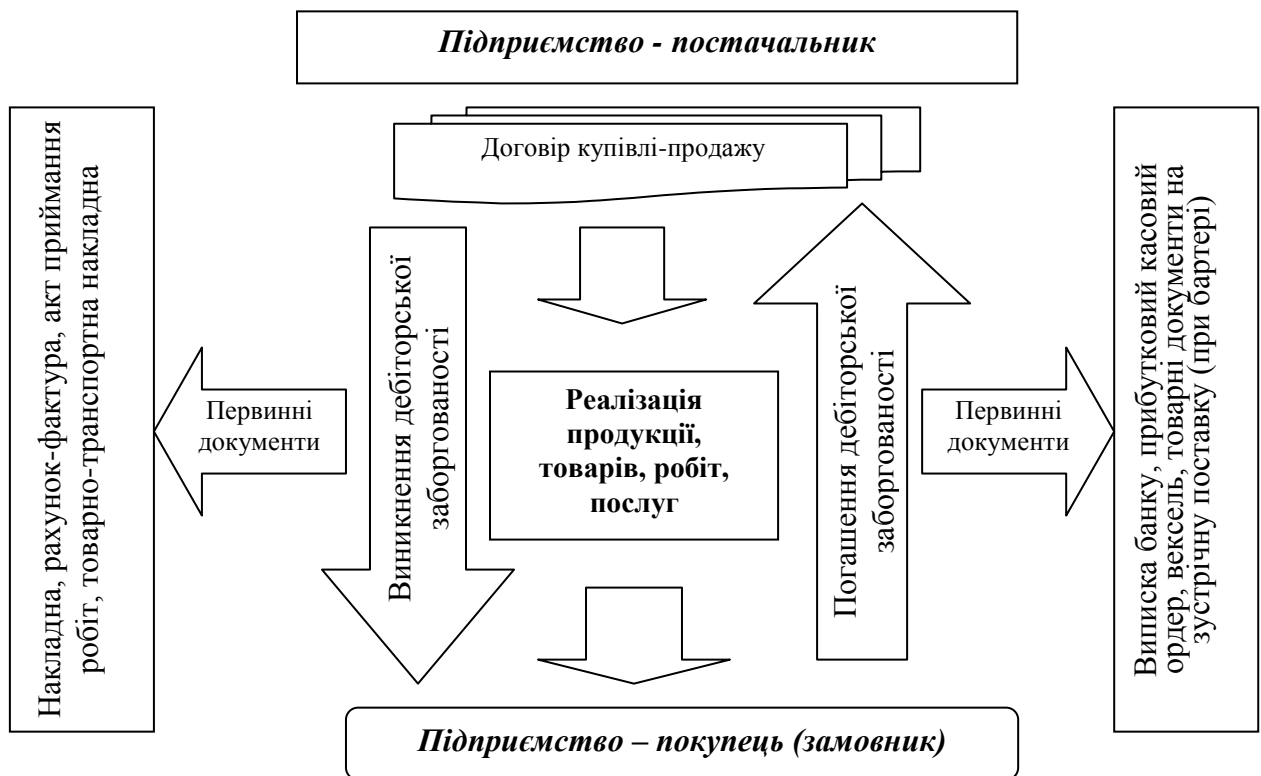

Рис. 2.1. Документальне оформлення розрахунків з покупцями та замовниками

Договір (контракт) купівлі-продажу (додаток 5) являє собою комерційний документ, згідно з яким оформлено торговельну угоду. У ньому міститься письмова угода сторін про поставку товарів — зобов'язання продавця передати певне майно у власність покупця та зобов'язання покупця прийняти це майно і сплатити за нього певну грошову суму.

При здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій сторони укладають договори, в яких визначають строки взаємних поставок товарів, обов'язки сторін з виконання умов договору та відповідальність сторін у випадку порушення прийнятих зобов'язань.

За договором підряду підрядник зобов'язується виконати (природно, не без ризику) певну роботу за завданням замовника з його або своїх матеріалів, а

замовник зобов'язаний оплатити виконану підрядником роботу після остаточної її здачі, якщо інше не передбачене законом чи договором (контрактом).

Зобов'язання з постачання товарів вважається виконаним у момент фактичної передачі товарів покупцеві та переходу права власності на товари покупцеві.

Приймання товарів супроводжується перевіркою відповідності якості, кількості та комплектності товарів їх характеристиці та технічним умовам, зазначеним у договорі.

Якщо продавець передає товари разом з товаросупровідними документами перевізнику (транспортній організації) для доставки товарів покупцеві, то вважається, що товари поставлені покупцеві (якщо інше не передбачене умовами договору).

У момент приймання товарів можуть бути виявлені такі види розбіжностей:

- нестача у межах норм природної втрати в дорозі;
- нестача з вини постачальника;
- нестача з вини особи, яка супроводжує вантаж, тощо.

При виявленні в пункті прибуття товарів невідповідності кількості та якості прийнятих товарів кількості та якості, зазначеній у транспортних документах, складається акт про приймання матеріалів за порядком, передбаченим Інструкцією № П-6 або умовами договору.

На підставі акта покупець може у встановлені терміни пред'явити продавцеві претензію, а якщо є підстава для покладення відповідальності на перевізника, то претензія пред'являється перевізнику. Підприємство проводить оплату фактично отриманих товарів, а на суму нестачі понад норми природних втрат пред'являється претензія.

Реалізація готової продукції, робіт, послуг ДП «Зарічненський лісгосп» оформляється накладними, специфікаціями-накладними, рахунками, рахунками-фактурами, товарно-транспортними накладними (ТТН).

Накладна – це обліковий документ, який дає право отримувати,

відправляти вантаж чи матеріальні цінності (додатки 7, 10).

Рахунок (рахунок-фактура) – це документ, який продавець товарів (послуг) надає покупцю (додаток 13). Він слугує вимогою до покупця оплатити товари (послуги).

Товарно-транспортні накладні (ТТН) виписують при доставці товарів автомобільним транспортом (додатки 6, 9). При доставці товарів залізничним транспортом виписують залізничну накладну, при прямуванні вантажу морським шляхом — коносамент.

Залежно від особливостей товарів і згідно з умовами договору до ТТН або рахунка-фактури можуть бути додані документи, що підтверджують кількість товарів та їхню якість (специфікація і технічні вимоги, свідоцтва про якість, сертифікати, довідки про результати лабораторних аналізів тощо).

При здійсненні операцій з постачання продукції, послуг бухгалтер ДП «Зарічненський лісгосп» надає покупцю податкову накладну після реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних. Підтвердженням підприємству про прийняття його податкової накладної та/або розрахунку коригування до Єдиного реєстру податкових накладних є квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі, яка надсилається протягом операційного дня [1].

Податкова накладна, оформлена належним чином, є підставою для зарахування досліджуваним підприємством та його покупцем сум ПДВ до складу податкового зобов'язання чи податкового кредиту (у покупця) звітного періоду.

Отримання товарів безпосередньо зі складу ДП «Зарічненський лісгосп» здійснюється за довіреністю, виписаною покупцем своєму представнику (додатки 8, 11).

Експортна продукція додатково оформляється вантажно-митною декларацією.

Відмітку про оплату (погашення) чи списання заборгованості покупців здійснюють за даними прибуткових касових ордерів, виписок банку, бухгалтерських довідок тощо (додатки 14-17).

Згідно Положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» від 24 травня 1995 року № 88 первинні документи на досліджуваному підприємстві складаються на бланках типових форм, затверджених Міністерством статистики України, а також на бланках спеціалізованих форм, затверджених Міністерствами і відомствами України.

Записи у первинних документах, облікових регістрах в ДП «Зарічненський лісгосп» здійснюються у темному кольорі кулькових ручок, за допомогою принтерів, що забезпечує збереження цих запасів протягом установленого терміну зберігання документів та запобігає внесенню несанкціонованих і непомітних виправлень.

Керівником підприємства затверджений перелік осіб, які мають право давати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарської операції, пов'язаної з відпуском (витрачанням) грошових коштів і документів, ТМЦ, нематеріальних активів та іншого майна. Такими особами в ДП «Зарічненський лісгосп» є директор та головний бухгалтер.

Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передачу їх у встановлені терміни для відображення у бухгалтерському обліку, за достовірність даних, наведених у документах, несуть особи, які склали і підписали ці документи. Працівники підприємства повинні створювати і подавати первинні документи, які відносяться до сфери їх діяльності, за графіком документообігу. Для цього кожному виконавцю видається витяг із графіку. У витязі наводиться перелік документів, що відносяться до функціональних обов'язків виконавця, терміни їх надання та підрозділи підприємства, до яких передаються ці документи. Контроль за дотриманням виконання графіка документообігу на підприємстві зобов'язаний здійснювати головний бухгалтер.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Як уже зазначалось вище, товарна дебіторська заборгованість виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства, яке може передбачати продаж товарів, виконання робіт чи надання послуг.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги виникає, коли підприємство реалізує товари в кредит, тобто з відстроченням платежу.

Для обліку товарної дебіторської заборгованості використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» [14]. На даному рахунку відображається узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем.

По дебету рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації.

По кредиту – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, в касу та інші види розрахунків.

Сальдо рахунку дебетове і відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги).

До рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відкриваються наступні субрахунки [3]:

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» - для обліку розрахунків з покупцями, що знаходяться на митній території України. На ньому обліковуються розрахунки по пред'явлених покупцям та замовникам та прийнятих банком до оплати розрахункових документах за відвантажену продукцію (товари), проведені роботи, надані послуги;

362 «Розрахунки з іноземними покупцями» - для обліку розрахунків з іноземними покупцями і замовниками по експортних операціях. На ньому ведеться облік сум, аналогічних тим, що обліковуються на субрахунок 361;

363 «Розрахунки з учасниками ПФГ» – для обліку операцій з учасниками промислово-фінансових груп ;

364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» – для обліку розрахунків за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами.

Субрахунки 363 та 364 досліджуване підприємство у своїй господарській діяльності не використовує.

У методології бухгалтерського обліку важливим є момент визнання доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, інших активів), що визначається відповідно до П(С)БО 15 «Дохід».

Основні бухгалтерські проводки по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в ДП «Зарічненський лісгосп»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Відвантажено продукцію вітчизняним покупцям	361	701
2.	Відвантажено продукцію на експорт	362	701
3.	Вібражено нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	701 361	641 643
4.	Сплачено грошову компенсацію покупцю при бартерній операції	361	311
5.	Відображено дохід від реалізації виробничих запасів, МШП	361	712
6.	Отримано готівку від покупців та замовників за відвантаженою продукцією	301	361
7.	Оплачено заборгованість покупцем на поточний рахунок в банку	311	361

Продовження табл.2.2

1	2	3	4
8.	Відображено суми отриманих авансів, зараховані при пред'явленні покупцям рахунків за поставку продукції	681	361
9.	Відображено списання боргу покупців при бартерних розрахунках	631	361
10.	Списана дебіторська заборгованість покупців, що визнана безнадійною	38	36
11.	Нараховано негативну курсову різницю по дебіторській заборгованості	945	362
12.	Відображено позитивну курсову різницю по дебіторській заборгованості	362	714

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками повинен забезпечити отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками бухгалтерією ДП «Зарічненський лісгосп» ведеться за кожним покупцем та замовником у журналі-ордері №9.

2.3. Облік резерву сумнівних боргів

При реалізації товарів у кредит підприємство має ризик непогашення всієї дебіторської заборгованості. Тому на підприємстві завжди є дебіторська заборгованість, щодо повернення якої є сумніви.

Сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником [9]. Сумнівні борги завищують реальний результат від реалізації, тому, згідно з принципом обачності підприємство повинне визнати можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями у момент визнання доходу від реалізації, а не в тому періоді, коли покупці не змогли оплатити товар.

Величину цих витрат можливо визначити на основі аналізу даних підприємства за попередні роки про фактичні втрати від неповернення дебіторської заборгованості. З іншого боку сума дебіторської заборгованості не є реальною, доки вона не скоригована на величину сумнівних боргів.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – це сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за вирахуванням резерву сумнівних боргів [7]. За чистою реалізаційною вартістю поточна дебіторська заборгованість включається до підсумку балансу. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» величина резерву сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, на основі класифікації дебіторської заборгованості за періодами виникнення або виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації товарів, робіт, послуг.

Перший метод передбачає визначення резерву по кожному сумнівному боргу залежно від фінансового стану (платоспроможності) боржника та оцінки імовірності погашення боргу повністю або частково. Це метод умовного визначення резерву сумнівних боргів, оскільки платоспроможність будь-якого

дебітора можна визначити лише наближено. Такий спосіб прийнятий, якщо у підприємства є незначна кількість постійних покупців (замовників), про платоспроможність яких підприємство має достовірну інформацію [19, с.362].

Згідно другого методу розрахунок резерву проводиться на підставі класифікації поточної дебіторської заборгованості за термінами її несплати із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт сумнівності (K_c) встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за попередні звітні періоди та визначається за формулою:

$$K_c = \left(\sum B_{zn} : D_{zn} \right) : i \quad (2.1)$$

де B_{zn} – фактично списана безнадійна заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи за певний місяць обраного для спостереження періоду;

D_{zn} – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи на кінець певного місяця обраного для спостереження періоду;

i – кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості.

Величина резерву сумнівних боргів на кінець звітного періоду (P) визначається сумою резервів по кожній групі дебіторської заборгованості:

$$P = \sum D_{zn} K_c \quad (2.2)$$

Всю вище викладену інформацію можна узагальнити у вигляді схеми, яка зображена на рис. 2.2

Для нарахування резерву сумнівних боргів використовується рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів» [14]. За кредитом рахунка відображається створення резерву у кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебетом – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської

заборгованості або зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунками обліку доходів.

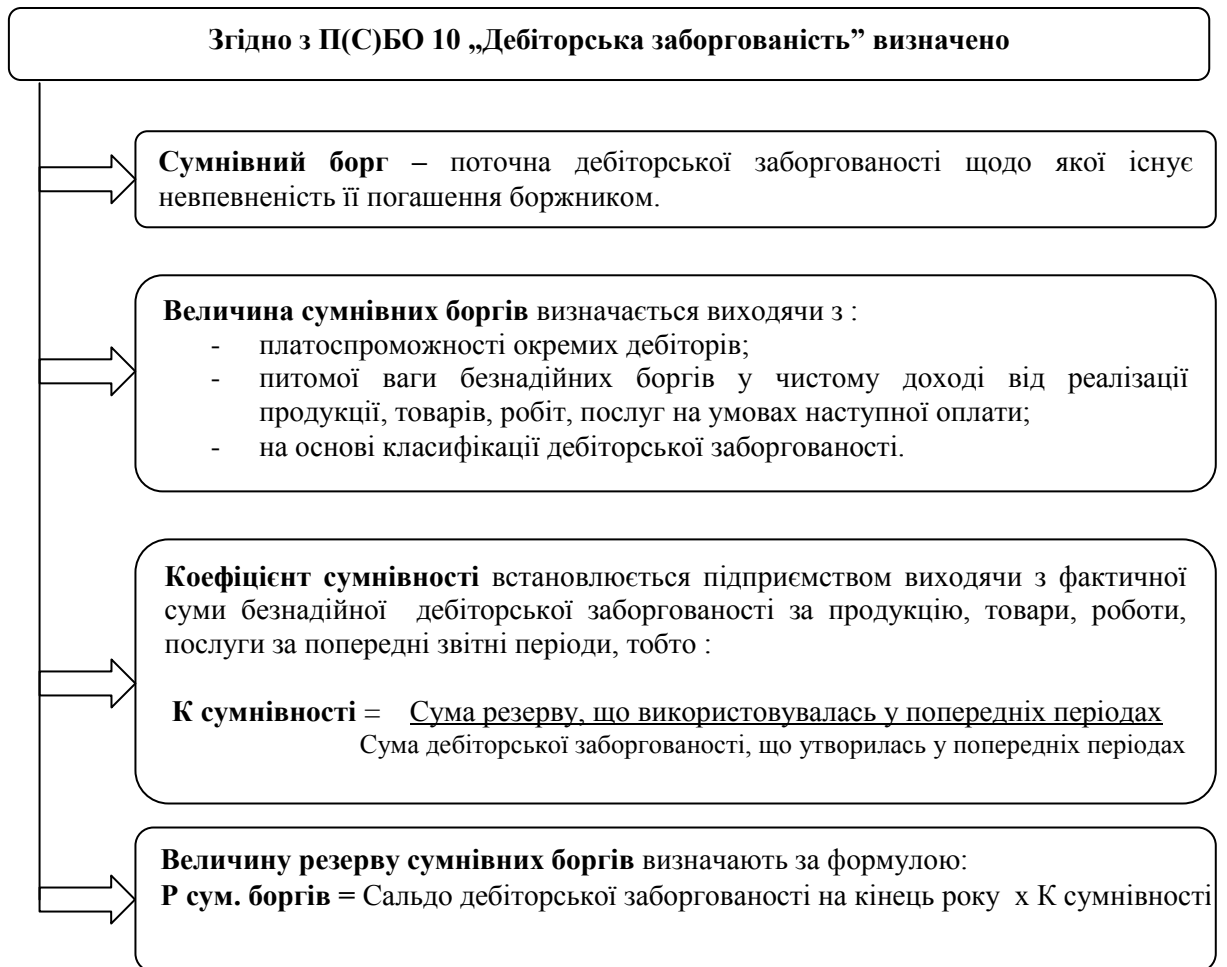

Рис. 2.2. Розрахунок резерву сумнівних боргів згідно з П(С)БО 10
«Дебіторська заборгованість»

Аналітичний облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» ведеться в розрізі боржників чи за строками непогашення дебіторської заборгованості.

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат наступним записом:

Д-т 944 «Сумнівні безнадійні борги»

К-т 38 «Резерв сумнівних боргів».

При визнанні дебіторської заборгованості безнадійною, тобто дебіторською заборгованістю, щодо якої існує впевненість щодо її

неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності, вона буде списана за рахунок резерву:

Д-т 38 «Резерв сумнівних боргів»

К-т 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги списується з активів на інші операційні витрати:

Д-т 944 «Сумнівні безнадійні борги»

К-т 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів:

Д-т 30 «Каса», 31 «Рахунки в банках»

К-т 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Сума списаної безнадійної дебіторської заборгованості облічується на позабалансовому субрахунку 071 «Списана дебіторська заборгованість» протягом не менше трьох років з дати списання для спостереження за можливістю її стягнення у випадках зміни майнового стану боржника.

Зарахування сум на даний позабалансовий рахунок здійснюється одночасно зі списанням дебіторської заборгованості на витрати підприємства. Дебіторська заборгованість остаточно списується з субрахунку 071 «Списана дебіторська заборгованість» після надходження суми в порядку відшкодування з одночасними записами по дебету рахунків 30 «Каса», 31 «Рахунки в банках» чи інших рахунків обліку активів і кредиту субрахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» або у зв'язку із закінченням строку обліку такої заборгованості.

Слід зазначити, що згідно наказу про облікову політику підприємства ДП «Зарічненський лісгосп» резерв сумнівних боргів не формує.

2.4. Формування статей балансу про дебіторську заборгованість

Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал. В цьому документі користувачі фінансової звітності знайдуть повну і достовірну інформацію про склад і структуру майна, ліквідність і оборотність активів, розмір власного і позикового капіталу суб'єкта господарювання. Подібні відомості дуже важливі для того, щоб прийняти правильні та ефективні управлінські або інвестиційні рішення.

Зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(С)БО 2 «Баланс» [7]. При формуванні балансу цей норматив застосовують підприємства, організації та інші юридичні особи всіх форм власності, за винятком банків і бюджетних установ. Складання консолідованого балансу регулює П(С)БО 20.

Бухгалтерський Баланс (додаток 18) складається на основі бухгалтерських записів які підтвержені відповідними первинними документами. Перед складанням Балансу необхідно звірити дані на аналітичних рахунках з даними на відповідних синтетичних рахунках - звіряються початкові та кінцеві сальдо та обороти за звітний період.

З метою зіставності фінансових звітів різних періодів у Балансі наводиться інформація на початок та на кінець звітного періоду. Дані на початок періоду переносяться в Баланс з попереднього річного звіту, а дані за кінець за періоду — переносять в Баланс з Головної книги, у якій згруповані дані поточного періоду.

Інформація про стан дебіторської заборгованості на підставі відповідних рахунків синтетичного обліку відображається в Балансі підприємства ф.№ 1 за такими статтями (таблиця 2.3):

Таблиця 2.3.

Відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку та в Балансі

Вид заборгованості	Зміст	Рахунок			Баланс (Актив)		
		Клас	Синтетичний	Субрахунок	Розділ	Найменування статті	Рядок
1	2	3	4	5	6	7	8
Довгострокова дебіторська заборгованість	Сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу	1 «Необоротні активи»	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	181 «Заборгованість за майно що передано у фінансову оренду» 182 «Довгострокові векселі одержані» 183 «Інша дебіторська заборгованість»	I «Необоротні активи»	Довгострокова дебіторська заборгованість	1040
Векселі одержані	Заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями	3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	34 «Короткострокові векселі одержані»	341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті» 342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті»	II «Оборотні активи»	Векселі одержані	1155
Дебіторська заборгованість за продукцію товари, роботи послуги	Заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи та надані послуги	3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ» 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням»	II «Оборотні активи»	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету	6 «Поточні зобов'язання»	64 «Розрахунки за податками і платежами» (у разі наявності дебетового сальдо)	641 «Розрахунки за податками» 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» 643 «Податкові зобов'язання»	II «Оборотні активи»	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Заборгованість за виданими авансами	Сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів	3 «Кошти, розрахунки та інші активи» 6 «Поточні зобов'язання»	37 «Розрахунки з різними дебіторами» 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (у разі наявності дебетового сальдо) 68 «Розрахунки за іншими операціями»	371 «Розрахунки за виданими авансами» 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ» 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	II «Оборотні активи»	Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1130
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	Сума нарахованих дивідендів, відсотків, роялті та ін., що підлягають надходженню»	3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	II «Оборотні активи»	Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	1155
Заборгованість із внутрішніх розрахунків	Заборгованість пов'язаних сторін та дебіторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків	6 «Поточні зобов'язання» 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	68 «Розрахунки за іншими операціями» 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	682 «Внутрішні розрахунки» 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	II «Оборотні активи»	Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1130
Інша поточна дебіторська заборгованість	Заборгованість дебіторів, яка не включена до інших статей дебіторської заборгованості	3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	372 «Розрахунки з підзвітними особами» 374 «Розрахунки за претензіями» 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок» 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» 379 «Розрахунки за операціями з деривативами»	II «Оборотні активи»	Інша поточна дебіторська заборгованість	1155

3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ

Для зменшення навантаження на бухгалтерську службу, отримання оперативної управлінської інформації, здійснення аналізу господарської діяльності, на досліджуваному підприємстві доцільною було б запровадити комплексну автоматизацію облікових процесів. Часткова автоматизація на підприємстві вже існує, проте наявне програмне забезпечення не дає можливості складати звітність, готувати оперативну управлінську інформацію, здійснювати фінансовий аналіз результатів діяльності підприємства.

При повній комп'ютеризації господарської діяльності підприємства поняття «форми обліку» переходить в поняття „системи обліку», що має наступні характерні ознаки:

1. Комп'ютер з допоміжного засобу стає визначальним фактором організації праці.
2. Розподіл обробки облікових даних.
3. Комп'ютеризація охоплює всі без винятку етапи обробки облікової інформації: збір первинної інформації, накопичення та обробку даних, формування звітності.
4. Можливість організації безперервного накопичення первинних облікових даних і передачі їх по дистанційних каналах з наступним автоматичним складанням бухгалтерських проводок шляхом використання звітності між кореспондуючими рахунками.
5. Забезпечення збереженості, виявлення та недопущення несанкціонованого доступу до облікової інформації, що зберігається на магнітних носіях.
6. Отримання інформації за запитом на будь-який момент часу.
7. Можливість моделювання на підставі облікових даних в процесі аналізу господарських операцій.

8. Створення об'єктивних умов, які виключають дублювання показників обліку, шляхом формування єдиного підходу до оцінки значимості інформаційної системи на всіх рівнях прийняття управлінських рішень, прогнозування, узагальнення, оперативного, попереднього і наступного контролю, а також здійснення економічного аналізу.

Використання комп'ютерних програм – єдиний шлях для ведення обліку в умовах комп'ютерних технологій. Нажаль, недоліками комп'ютерної форми є висока вартість програмного та технічного забезпечення.

Порядок ведення облікових записів при комп'ютеризованій формі обліку представлено на рисунку 3.1.

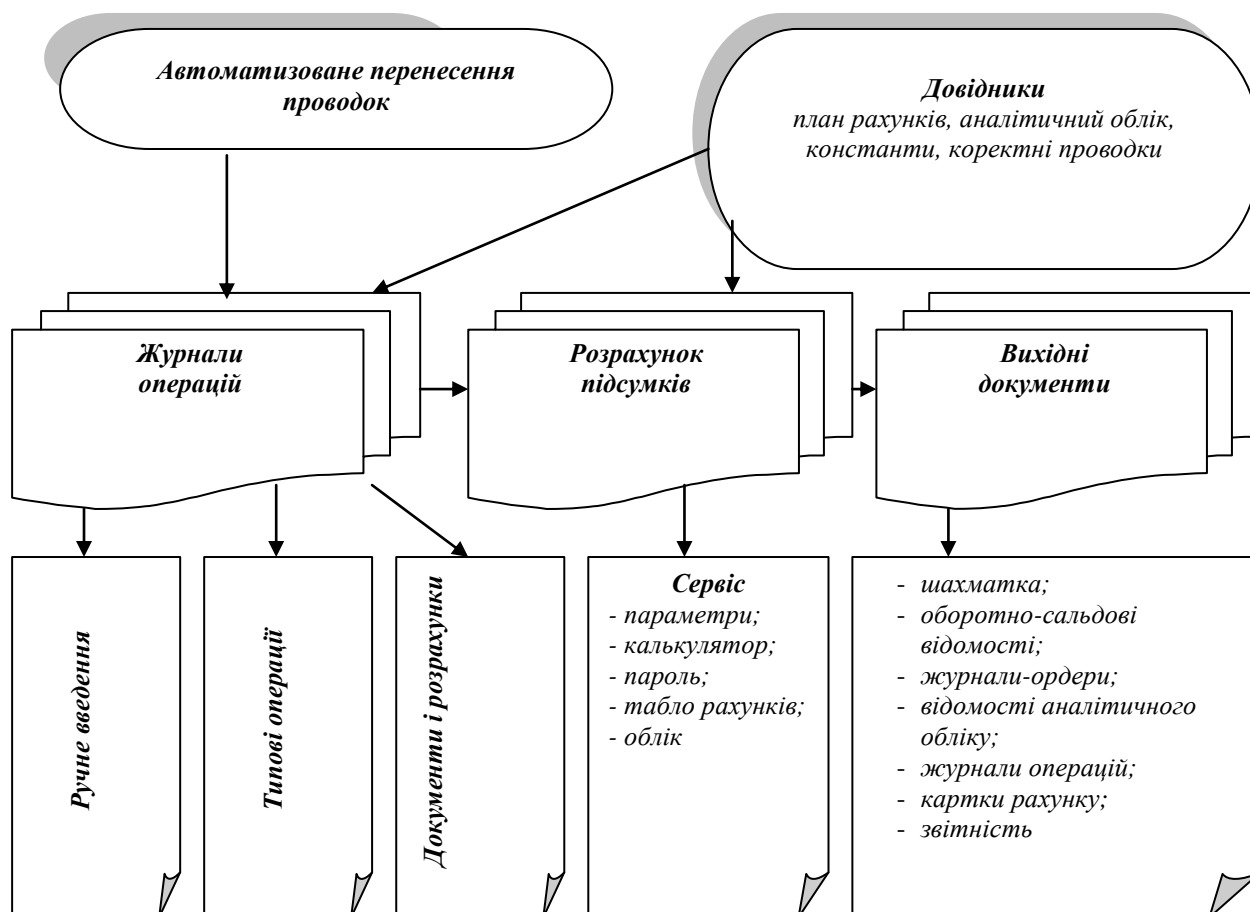

Рис. 3.1. Організація автоматизованої форми обліку дебіторської заборгованості

На сучасному етапі загальної комп'ютеризації облікових процесів

доречним буде застосування комплексної автоматизованої системи бухгалтерського обліку «1С: Бухгалтерія».

Характеризуючи систему «1С:Бухгалтерія», слід сказати, що вона складається з єдиного модуля, який дозволяє обробити всю бухгалтерську інформацію в одному середовищі, веде облік в єдиній базі даних, розрахована як на роботу в комп'ютерній мережі, так і на персональну мережу, адаптується до додаткових вимог користувача.

Дана програма має свої особливості:

1. Ведення синтетичного та аналітичного обліку залежно від потреб підприємства.
2. Можливість ведення кількісного обліку.
3. Отримання всієї необхідної звітності і різноманітних документів з синтетичного і аналітичного обліку.
4. Можливість змінювати, доповнювати план рахунків, систему проводок, настройки аналітичного обліку, форм первинного обліку, форм звітності.
5. Автоматичний друк вихідних документів.

Програма розрахована для зберігання великої кількості проводок, але є можливість легко знайти необхідну інформацію за датою, за рахунками Д-т і К-т, за сумою чи змістом.

Як відомо, до первинних документів з обліку дебіторської заборгованості відносять: накладні, податкові накладні, рахунки, рахунки-фактури, акти прийнятих робіт, послуг, виписки банку, авансові звіти, касові ордери.

Бухгалтер після перевірки документів за формою та змістом вносить їх в програму. Але крім реєстрації документи повинні бути зафіксовані і в журналі реєстрації. Причому кожний документ повинен мати свій код. Документ «Рахунки до оплати» знаходиться в пункті меню «Документы», на основі якого можна резервувати товари (пункт меню «Зарезервировать»), виписувати накладні («Выписать накладную»), виписати податкову накладну («Создать налоговую накладную»). Реєстрація оплати рахунку можна здійснювати за

допомогою пункту меню «Оплатить». Наступним етапом після заповнення типових форм типу «Документ» є реєстрація господарських операцій, яка організовується шляхом формування реєстраційних записів в електронних формулах. Ця процедура здійснюється програмою автоматично після заповнення і збереження діалогових форм документів і операцій.

В програмі «1С:Бухгалтерія» всі операції фіксуються в пункті меню «Операции», «Журнал операций», де за допомогою функції «Новая проводка» наводяться реквізити майбутньої проводки. Необхідно вказати дату, Д-т і К-т рахунка (за допомогою довідника «План счетов»), заповнити усі необхідні позиції та вказати формулу (за допомогою довідника «Параметры субконто»). Після чого за допомогою функції «Отработать» проводка буде зафіксована у відповідних аналітичних відомостях.

За допомогою функції «Типовые проводки» можна полегшити роботу бухгалтера. Приклад типових проводок по обліку дебіторської заборгованості наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Створення типової операції по обліку дебіторської заборгованості

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Формула
1	Відвантаження товарів	361	702	? (x)
2	Відображення ПДВ	702	641	? (x) / 6

Проводки в системі можна копіювати («Копировать»). Реквізити, які копіюються в нову проводку задаються в пункті меню «Сервис / Параметры журнала операций». Залишки по дебіторській заборгованості формуються в пункті меню «Учет / дебиторская задолженность», яка містить інформацію про кожного контрагента.

Відповідно розрахунки з контрагентами ведуться у розділі «Учет / Расчеты с дебиторами». Відомість складається із рядків, які в системі формуються автоматично.

Погасити заборгованість по дебіторах можна в розділі «Банковские документы» або «Кассовые документы», в яких є функція «Взаимозачеты». Також можна сформувати господарську операцію в розділі «Расчеты с дебиторами и кредиторами» за допомогою функції «Погасить задолженность».

Програма «1С: Бухгалтерія» дає можливість сформувати в пункті меню «Отчетность», «Регламентированные отчеты» такі форми звітів як:

- Баланс;
- Звіт про фінансові результати.

Програма «1С:Бухгалтерія» включає набір звітів, що містять всі необхідні документи для податкової інспекції, пенсійного фонду, статистики. При зміні плану рахунків необхідно внести зміни в рахунки. Програма дозволяє коректувати існуючі звіти і створювати нові.

Отже, зазначена система «1С:Бухгалтерія» дозволяє вести бухгалтерський та оперативний облік, обліковувати кадри та розраховувати заробітну плату, складати фінансову, статистичну та податкову звітність. А це – скорочення часу на складання усієї звітності, відсутність арифметичних та методологічних помилок, економія грошових коштів на бланках звітів, можливість одному бухгалтеру поєднувати функції обробки декількох ділянок обліку.

Крім того, основними шляхами вдосконалення обліку на підприємстві, в тому числі і по дебіторській заборгованості, можуть стати наступні: формування бібліотеки нормативної літератури, вдосконалення системи документообігу на підприємстві, забезпечення можливостей та умов для освіти та вдосконалення професійної майстерності облікових працівників.

ВИСНОВКИ

В процесі написання курсової роботи було вивчено організацію бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в ДП «Зарічненський лісгосп».

В ході вирішення завдань було вивчено специфіку діяльності підприємства, закріплено теоретичні знання та практичні навички ведення бухгалтерського фінансового обліку, а також запропоновано шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві.

Організаційна структура підприємства обумовлює особливості ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової та інших форм звітності. Згідно облікової політики на ДП «Зарічненський лісгосп» при формуванні бухгалтерських проведення використовуються витратні рахунки 9-го класу; поточна дебіторська заборгованість в бухгалтерській звітності відображається за вартістю, що відображена в рахунках – без утворення резерву сумнівних боргів; форма обліку – журнально-ордерна (частково-автоматизована); підприємство є платником податку на додану вартість та інших обов'язкових податків та платежів до бюджету; фінансова звітність підприємства формується за повною формою, – порядок формування якої регламентується П(С)БО 1-5.

У першому розділі курсової роботи було розкрито економічну сутність дебіторської заборгованості, висвітлено її класифікацію, умови визнання та оцінку.

У другому розділі роботи було висвітлено методику та організацію первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на досліджуваному підприємстві, включаючи облік резерву сумнівних боргів.

Слід відмітити, що підприємство виконує всі вимоги чинного законодавства щодо застосування вимог положень (стандартів) бухгалтерського

обліку, Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій.

Господарські операції відображаються в бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Записи в облікових регістрах проводяться на підставі первинних документів.

Відображення в обліку підприємства операцій з дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги не суперечить вимогам чинного законодавства. У роботі було наведено типову кореспонденцію рахунків, що відображає облік досліджуваних операцій.

У третьому розділі курсової роботи підприємству запропонована повна автоматизація бухгалтерського обліку з використанням програми «1С:Бухгалтерія», що дозволить керівництву ефективно управляти підприємством, отримувати багатогранну інформацію про поточний стан справ, аналізувати діяльність підприємства, полегшити та покращити роботу облікового персоналу.

Крім того, основними шляхами вдосконалення обліку на підприємстві, в тому числі і по дебіторській заборгованості, можуть стати наступні: формування бібліотеки нормативної літератури, вдосконалення системи документообігу на підприємстві, забезпечення можливостей та умов для освіти та вдосконалення професійної майстерності облікових працівників.

Тобто, вдосконалення бухгалтерського обліку, в тому числі і по дебіторській заборгованості, на досліджуваному підприємстві можливе лише при покращенні на підприємстві організації системи бухгалтерського обліку в цілому, а також за умови здійснення ряду організаційних заходів.

На основі узагальнення практичного досвіду обліку та аудиту дебіторської заборгованості вітчизняних та зарубіжних підприємств, виявлення пов'язаних з цим аспектом обліку і аудиту проблем, спричинених практичним застосуванням положень (стандартів) бухгалтерського обліку, можна назвати найбільш типові помилки бухгалтерів або факти (види) зловживань, шахрайства, обману, викривлення інформації щодо дебіторської

заборгованості з корисливою метою, які виявляються аудитором під час перевірки звітності підприємств-клієнтів. Основними з них є:

- заміна виписок банку іншими або виправлення відповідних сум, що свідчать про погашення дебіторської заборгованості ;
- зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних дебіторів-платників;
- неправомірне здійснення бартерних операцій для погашення дебіторської заборгованості;
- невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості;
- неправильне визначення (оцінка) суми дебіторської заборгованості у зв'язку з коливанням курсу валют на дату складання Балансу при розрахунках в іноземній валюті;
- відображена дебіторська заборгованість не належить підприємству;
- неправильною класифікацією дебіторської заборгованості на довгострокову та короткострокову, внаслідок чого викривлюється фінансове становище підприємства при аналізі показників, що його характеризують; записом дебіторської заборгованості по фіктивних рахунках не існуючих клієнтів або по фіктивних, нетоварних операціях.

Наведені основні види порушень повинні прийматись до уваги як бухгалтерами-практиками для їх уникнення, так і аудитором — для виявлення в процесі аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV
3. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291
4. Наказ міністерства статистики від 09.10.95 р. № 253 «Про затвердження типових форм первинного обліку»
5. Постанова Правління Національного банку України від 21.01.04 р. № 22 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. №237
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. №290
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318

12. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88
13. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637.
14. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291
15. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Держкомлісгоспу України №127 від 15.11.2000 року
16. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств // Фінанси України. - 2003. -№ 12. - С. 24-36.
17. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 4 (58). - С. 17-22.
18. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах України/ За заг. Ред. А.М. Коваленко. – Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб», 2009. – 736 с.
19. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник /за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця - Житомир: ПП «Рута», 2006.- 832 с.
20. Городянська Л.В. Особливості організації дебіторської заборгованості на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит, 2007, №6, с.9-16
21. Зінкевич О.В., Левицька С.О., Мосійчук М.М., Нагавичко І.П., Немкович О.Б. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства: Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2006. – 456 с.
22. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005 р. – 503 с.
23. Хом`як Р.Л., Лемішковський В.І. Бухгалтерський облік та оподаткування: друге видання. – Львів: бухгалтерський центр «АЖУР» 2009.- 1112 с.

Додатки